

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

MÁSOD RÉSZE

- 885 Tére hamar töltésre az álgyúkhöz,
Kiket régen szörzött vala ostromhoz,
Igazítván löve bástya tornyához,
Kőfalához, zászlókhoz, jancsárokhoz.
- 890 Rontaték az kőfal, megfutamának,
Az terök zászlók megcsavarodának,
Terekökben ott sokan elhullának,
Sokan bennök sebben elszaladának.
- 895 Ott Nagy Imre, ki más drabant hadnagy vala,
Két ízben ő megsebösödött vala,
Sebök miatt halála történt vala.
Vitéz Petőn kő miá sérvés vala,
Miatta sokáig betegösködék.
- 900 Vitéz Ferenc viceporkoláb hívaték,
Pető helyére ostromkor állaték,
Jó Pozsgai Jánost es ott ellőtték.
- 905 Lát, hall jó Mecskei az belső várba,
Álló seregök környül forgódásba,
Hová szükség nép, kilső, belső várba,
Azokat válogattya bisztatásba.
- 910 Az ostrom hajnalban kezdetött vala,
Ebéd felé elvégeztetött vala,
Sok terek, sok magyar ott veszett vala,
Sok zászlókat vitézők nyertek vala.
- 914 Sok sebösök az várban sívnak-rívnak,
De az jó Istennek mind hálát adnak.
Jó jámbor barbélmestörök forgódnak,
Sebösökhöz nagy szeretettel nyúlnak.
- 910 Az vitézők bíznak az egy Istembe,
Nem sok népbe, álgyúkba, sok élésbe,
Sem az magyar urak segéllésébe,
Isten után köztök nagy egyességbe.
- 914 Vége krónikámnak másik részébe.

Szent Mihály-napi diadal

A szakasz fő témája

Tinódi ebben a drámai és dicsőséges szakaszban zárja le a híres históriás ének második részét. Dobó István egy zseniális tűzérségi ellencsapással darabokra töri az Ó-kapu tornyát, és kiveri onnan a janicsárokat, amivel végleg eldönti a Szent Mihály-napi nagy roham sorsát. A fényes győzelem után a krónikás mérleget von: siratja a hősokeket, bemutatja a sebesülteket ellátó borbélyok áldozatos munkáját, és megfogalmazza az egri várvédők legfőbb titkát: az egymás közti szent egységet és az Istenbe vetett megingathatatlan bizalmat.

Mi történik ebben a blokkban?

- * **882–885. sor:** Dobó István nem esik kétségbe az Ó-kapu tornyának elvesztése miatt. Azonnal a sánc belső töltéseihez siet a magyar ágyúkhöz, amelyeket már korábban pontosan az ilyen válsághelyzetekre készített fel. Személyesen irányítja a tűzereket, beméri a célpontot, és közvetlen, pusztító tüzet zúdít az elfoglalt kaputoronyra, annak falára, a betört janicsárookra és a büszkén lobogó török zászlókra.
- * **886–889. sor:** A magyar tűzérség telitalálatai szétzúzzák a torony kőfalát. A bent gubbasztó törökök pánikba esnek: a félholdas zászlók "megcsavarodnak" (lehullanak vagy megfordulnak), és a janicsárok közül rengetegen ott halnak meg a romok alatt. A túlélők tömegesen, súlyos sebekkel menekülnek vissza a várak felé.
- * **890–897. sor:** A győzelem ára most is borzalmasan magas. Nagy Imre drabant hadnagy, aki hősieken küzdött, két súlyos sebesülés után életét veszti. Pető Gáspár hadnagyra egy lezuhanó nehéz kőfal darabja esik, olyan súlyos sérülést okozva, ami miatt hónapokig betegeskedik majd. Helyére azonnal csatába hívják Ferenc vitézt, a vár viceporkolábját (alvárnagyát), hogy vegye át a parancsnokságot az Ó-kapunál. Ekkor lövik le Pozsgai Jánost is.
- * **898–901. sor:** Miközben folyik a harc, Mecskei István kapitány a Belső várból figyeli az eseményeket. Folyamatosan koordinálja a tartalék egységeket ("álló seregöket"): ha valahol meggyengül a vonal a Külső vagy Belső várban, azonnal oda irányítja a válogatott, pihent katonákat, miközben tüzes szavakkal biztatja őket.
- * **902–905. sor:** Tinódi összefoglalja a Szent Mihály-napi csata mérlegét. A roham kora hajnalban kezdődött, és egészen ebédidőig (nagyjából délig) tartott. Rengeteg török és magyar katona esett el a mezőn és a falakon, de a nap egyértelmű magyar diadallal zárult: az egri vitézek rengeteg győztes török hadi zászlót zsákmányoltak.
- * **906–909. sor:** A csata után a várudvar megtelik jajgatással: a rengeteg sebesült katona "sív-rív" a fájdalomtól, de még a kínok között is hálát adnak Istennek a túlélésért. Ekkor lépnek színre a vár "barbélmestörei" (borbély-sebészei), akik csodálatos szeretettel, gondossággal és szakértelemmel látnak hozzá a lött, vágott és égett sebek tisztításához, ellátásához.
- * **910–914. sor:** Tinódi Sebestyén a Második Rész végén levonja a nagy tanulságot. Az egri hősök nem a létszámukban, nem a fegyverekben vagy a felhalmozott élelemben bíztak, és legkevésbé a külső segítségben vagy a tétlen magyar urak segélyében ("magyar urak segéllésébe"). Egyetlen igazi fegyverük az Istenbe vetett hitük volt, és az a csodálatos belső egység és egyetértés ("nagy egyesség"), ami Dobó parancsnoksága alatt mindannyiukat összekötötte. Ezzel zárul a krónika második fejezete.

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatok

- * **Tére:** Tért, sietett, fordult valahová.
- * **Viceporkoláb:** Alvárnagy, a várkapitányok utáni legfontosabb gazdasági és katonai helyettes.
- * **Álló seregöket:** Gyors reagálású tartalék csapatokat, akik készenlétben álltak, hogy a kritikus pontokra rohanjanak.
- * **Sívnak-rívnak:** Jajgatnak, sírnak, kiáltoznak a fájdalomtól.
- * **Barbélmestörök:** Borbélymesterek, akik a korban a seborvosok, sebészek feladatát látták el (golyók kiszedése, amputáció, sebvarrás).
- * **Élésbe:** Élelembe, élelmiszer-tartalékba.
- * **Egyességbe:** Egyetértésben, szent szövetségben, összetartásban.

Érdekességek

* **A "barbélmestörök" mint az ostrom névtelen hősei:** A 908–909. sorban Tinódi valami egészen meghatót rögzít. A 16. században a borbélyok nemcsak haját vágtak és borotváltak, hanem ők voltak a kor kirurgusai (sebészei) is. Nekik kellett a puskagolyókat késsel kivágni a húsból, ellátni a Bornemissza-féle tüzes szerszámok okozta égési sérüléseket, vagy fertőtlenítés híján tüzes vassal kiégetni a sebeket. Az, hogy Tinódi kiemeli: „nagy szeretettel nyúlnak” a véres, jajgató katonákhoz, jól mutatja, hogy az egri kórházban is emberfeletti morális tartás uralkodott.

* **A belső tűzérési csapás zsenialitása:** Dobó István azzal, hogy az ágyúkat már "régen szörzött vala ostromhoz" (883. sor), bebizonyította, hogy zseniális stratégia volt. Előre kiszámította, hogy ha a török beveszi az Ó-kapu tornyát, a vár udvara tarthatatlanná válik. Ezért már az ostrom előtt úgy állíttatta be néhány saját ágyúját a Belső várban, hogy azok pontosan a saját kaputornyukra nézzenek. Amikor a török betört, Dobónak nem kellett céloznia: csak kiadta a parancsot, és a magyar tűzérek azonnal rommá lötték a saját épületüket, csapdává változtatva azt a janicsárok számára.

Történelmi háttér

A 912. sorban Tinódi egy nagyon keserű igazságot fogalmaz meg, ami a korabeli Magyarország tragédiája volt: „Sem az magyar urak segéllésébe”. Miközben Eger maroknyi védője a világ akkori legerősebb hadseregével vívott élet-halál harcot, a magyar főurak és a királyi felmentő sereg a vártól távol vesztegelt, politikai vitákkal és tétlenkedéssel töltve az időt. Az egriek pontosan tudták, hogy senki nem fog jönni a megmentésükre. Ez a magányosság azonban nem elcsüggesztette őket, hanem megszülte azt a "nagy egyességet", ami végül a győzelemhez vezetett.

15. RÉSZ
(882–914. sor)

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Miért volt kulcsfontosságú Dobó parancsnoki zsenialitása szempontjából az, hogy a magyar ágyúk egy része eleve a vár saját belső pontjaira (mint az Ó-kapu tornya) volt irányítva?

2. Irodalom:

Hogyan foglalja össze Tinódi a Második Rész legvégén (910–914. sor) az egri védők győzelmének igazi, szellemi és erkölcsi forrását? Milyen értékeket állít szembe a fizikai túlerővel?

3. Kreativitás:

Képzeld el, hogy egy sebesült katona vagy, aki a Szent Mihály-napi roham után fekszik a várudvaron, és egy jámbor borbélymester éppen egy fadarabot tesz a fogad közé, mielőtt kitisztítja a sebedet. Írj le 3 mondatban egy hálás, de kemény gondolatot, ami erőt ad a fájdalom elviseléséhez!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

Dobó zsenialitása abban rejlett, hogy előre felmérte a védelmi rendszer gyenge pontjait, és tudta, hogy a külső falak omlása után a saját építményeik válhatnak az ellenség fészkeivé; azzal, hogy az ágyúkat előre a kaputoronyra szegezte, képes volt másodpercek alatt megsemmisíteni a betörő török elit egységeket, mielőtt azok állást foglalhattak volna a vár belsejében.

2. Irodalom:

Tinódi a fejezetet lezáró versszakkal egy mély teológiai és erkölcsi tanulságot fogalmaz meg: a fizikai tényezőkkel (hadsereg nagysága, ágyúk száma, élelem) és a világi, politikai segítséggel szemben a győzelem valódi zálogaként az Istenbe vetett megingathatatlan, tiszta hitet, valamint a védők közötti tökéletes, önfeláldozó emberi összetartást és fegyelmezett egységet ("nagy egyesség") nevezi meg.

3. Kreativitás:

„Szorítsd csak rá azt a fát a fogamra, mester, és vágd ki azt a pogány ólmot a vállamból, nem fogok elájulni!” – gondolta a katona, miközben könnyeivel küszködve a bástyán lobogó zsákmányolt török zászlókra nézett. „Fáj a késed, de még jobban fájtna volna, ha a janicsár most a tornyunkban pöffeszkedne, és Dobó urunknak nem maradt volna embere a falon. Addig tisztítsd a sebemet, amíg tart az ebédidő, mert Szent Mihály napján győztünk, és holnap hajnalban újra ott kell állnom a sáncban a többiek mellett!”